

Datum
2020-10-20
Vår referens
Ingela Löfqvist-Kressander
Utredningssekreterare
Ingela.Kressander@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Utbildningsdepartementet - Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34) STK-2020-1018

Sammanfattning

Malmö stad har av Utbildningsdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34).

Utredningen har bedömt att det i dagsläget inte går att föreslå fritidshem för alla, eller ett så kallat allmänt fritidshem. Ett inledande steg till allmänt fritidshem bör vara att utreda möjligheten för kommuner att erbjuda fritidshemmets undervisning till barn i så kallade utanförskapsområden eller segregerade områden. Ett annat alternativ skulle vara ett statsbidrag med liknande syfte.

Två förslag läggs fram avseende pedagogisk omsorg som båda syftar till att främja barns likvärdiga förutsättningar inför start i förskoleklass. Förslagen i alternativ 1 syftar till att förtydliga de bestämmelser som styr pedagogisk omsorg. Syftet är att höja verksamhetens kvalitet och likvärdighet. Alternativ 2 innebär att de höjda kvalitetskraven i alternativ 1 antas samt att pedagogisk omsorg också etableringsstoppas.

Under ärendets beredning har grundskolenämnden och förskolenämnden avgett yttrande om utredningen.

Bedömning är att utredningens förslag i huvudsak är positiva. De ekonomiska konsekvenserna, och konsekvenserna för den kommunala självstyrelsen måste dock beaktas. Det finns även några förslag som behöver kommenteras ytterligare.

Av de två alternativa förslagen avseende pedagogisk omsorg, görs bedömningen att Malmö stad inte ska ställa sig bakom ett etableringsstopp, utan förorda alternativ 1. Ur ett barnrättsperspektiv är det då av stor vikt att förslaget i 11.7.3 om att verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda, verkligen genomförs, samt att kommunerna använder möjligheten att återkalla tillstånd.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslås besluta

1. Kommunstyrelsens arbetsutskott godkänner förslag till yttrande och skickar det till Utbildningsdepartementet

Beslutsunderlag

- Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)
- Remiss från Utbildningsdepartementet
- Förskolenämnden beslut 200923 § 103 med Reservation (V) och (SD) och Särskilt yttrande (M+C)
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 201026 Remiss från Utbildningsdepartementet - Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)
- Grundskolenämnden beslut 200923 § 133 med Reservation (V)
- Remissvar från grundskolenämnden
- Remissvar från förskolenämnden
- Förslag till yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-10-26

Beslutet skickas till

Utbildningsdepartementet
Förskolenämnden
Grundskolenämnden

Ärendet

Malmö stad har av Utbildningsdepartementet fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34).

Under remissens beredning har förskolenämnden samt grundskolenämnden getts möjlighet att yttra sig.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 att uppdra åt en särskild utredare att lämna förslag som syftar till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i fritidshem och pedagogisk omsorg. Utredningens uppdrag innefattade att kartlägga och analysera vilka utvecklingsområden som finns i fritidshemmet och vid behov föreslå åtgärder för att öka kvaliteten och likvärdigheten och stärka fritidshemmets kompensatoriska uppdrag.

Utredningen skulle också kartlägga och analysera om pedagogisk omsorg stimulerar barns utveckling och lärande och vid behov lämna förslag på hur man kan främja att barn får likvärdiga förutsättningar inför start i förskoleklass.

(Kommittédirektiv 2018:102)

Regeringen beslutade den 26 september 2019 om tilläggsdirektiv som innebar att utredningen skulle föreslå åtgärder för att förbättra lärmiljön i fritidshemmet, samt föreslå åtgärder och ge goda exempel på hur fritidshemmet kan stärka elevers möjligheter att ta del av ett aktivt förenings-, kultur- och friluftsliv.

(Kommittédirektiv 2019:67)

Den 11 december 2019 beslutade regeringen att utredningstiden skulle förlängas. Uppdraget skulle i stället redovisas senast den 31 maj 2020.

(Kommittédirektiv 2019:99)

Avgränsningar

Fritidshem

Utredningen behandlar inte den öppna fritidsverksamheten som huvudmän har möjlighet att erbjuda i stället för fritidshem för barn i åldrarna 10–12 år. Tyngdpunkt i resonemangen i betänkandet ligger på barn i åldrarna 6–9 år, då det är i de åldrarna som inskrivningsgraden i fritidshem är högst.

Pedagogisk omsorg

Utredningen ska enligt direktiven kartlägga och analysera om pedagogisk omsorg stimulerar barns utveckling och lärande och vid behov lämna förslag på hur man kan främja att barn får likvärdiga förutsättningar inför start i förskoleklass. Detta innebär att utredningen fokuserat på verksamhet inom pedagogisk omsorg som alternativ till förskola och endast kortfattat berört pedagogisk omsorg som alternativ till fritidshem.

Utredningen i korthet

Fritidshem

Utredningen har bedömt att det i dagsläget inte går att föreslå fritidshem för alla, eller ett så kallat allmänt fritidshem. Ett inledande steg till allmänt fritidshem bör vara att utreda möjligheten för kommuner att erbjuda fritidshemmets undervisning till barn i så kallade utanförskapsområden eller segregerade områden. Ett annat alternativ skulle vara ett statsbidrag med liknande syfte.

De barn som bäst skulle behöva fritidshemmets undervisning får inte ta del av den undervisningen. Frågan om att utöka möjligheten för barn i utanförskapsområden att delta i fritidshemmets undervisning kräver därför vidare utredning.

Det finns flera utmaningar när det gäller fritidshemmets kvalitet och likvärdighet men en av de största är bristen på utbildade lärare.

Pedagogisk omsorg

Till skillnad från förskolan är pedagogisk omsorg inte en del av skolväsendet och verksamheten omfattas normalt inte av skollagens generella bestämmelser. För den pedagogiska omsorgen finns varken krav på att verksamheten ska uppväga skillnader i barnens förutsättningar, krav på likvärdighet eller krav som syftar till att ge barn som är i behov av stöd, det stöd deras behov kräver.

Två förslag läggs fram avseende pedagogisk omsorg som båda syftar till att främja barns likvärdiga förutsättningar inför start i förskoleklass. Förslagen i alternativ 1 syftar till att förtydliga de bestämmelser som styr pedagogisk omsorg. Syftet är att höja verksamhetens kvalitet och likvärdighet. Alternativ 2 innebär att de höjda kvalitetskraven i alternativ 1 antas samt att pedagogisk omsorg också etableringsstoppas.

Utredningen har bedömt att förslagen påverkar barn och vårdnadshavare positivt, och att de inte ger några diskriminerande konsekvenser.

De nya bestämmelserna ska träda i kraft 2023.

Betänkandets disposition

Kapitel 3 är ett beskrivande bakgrundskapitel. Kapitlet innehåller en kort historik över fritidshemmets framväxt samt en beskrivning av fritidshemmet i dag och övergripande beskrivningar av utmaningar. Vidare finns en bedömning i kapitlet om införandet av allmänt fritidshem. Kapitlet innehåller också statistik rörande fritidshemmet.

I kapitel 4 görs en genomgång av personal- och kompetensförsörjningsfrågan. Kapitlet innehåller förslag om hur den kompletterande lärarutbildningen inom VAL kan öppnas upp för personer som arbetar som lärare i fritidshemmet men saknar examen. Vidare finns också förslag om hur fritidshemmets läroplansdel kan förändras för att tydliggöra de olika yrkeskategoriernas ansvar.

I kapitel 5 diskuteras kvalitetsarbetet inom fritidshemmet och förslag lämnas om hur kvalitetsarbetet kan stödjas.

Kapitel 6 handlar om de ekonomiska resurser som avsätts för fritidshemmets verksamhet. Förslag lämnas om att fritidshemmets verksamhet i högre utsträckning bör omfattas av vissa befintliga statsbidrag till skolväsendet.

Kapitel 7 behandlar ledning av fritidshemmet och utredningens förslag om hur ledningen kan stärkas.

I kapitel 8 diskuteras frågan om fysiska lärmiljöer och gruppstorlekar. Här ges förslag om lokalernas ändamålsenlighet samt ett uppdrag till Skolverket om riktmärken för gruppstorlekar.

Kapitel 9 omfattar frågan om särskilt stöd. En utvidgning av extra anpassningar och särskilt stöd föreslås, liksom att elever ska kunna skrivas in i fritidshemmet om de behöver sådan undervisning som stöd för att nå kunskapskraven i grundskolan.

I kapitel 10 behandlas fritidshemmets möte med förenings-, kultur- och friluftsliv och förslag lämnas med syfte att stärka förutsättningarna för elever att kunna ta del av förenings-, kultur- och friluftsliv.

Kapitel 11 handlar om pedagogisk omsorg och ger förslag som syftar till att höja verksamhetens kvalitet. Här finns också förslag om införandet av ett etableringsstopp.

I kapitel 12 återfinns utredningens konsekvensbeskrivningar, uppdelat på de förslag som rör pedagogisk omsorg respektive förslag om fritidshemmet.

Kapitel 13 innehåller författningskommentarer.

Utredningens förslag och bedömningar

3.6 Ett allmänt fritidshem på sikt?

Utredningens bedömning: På sikt bör det införas en rätt för alla barn att delta i fritidshemmets undervisning. Som ett första steg bör det införas en möjlighet för kommuner att erbjuda fritidshemmets undervisning till barn i segregerade områden.

4.5.1 En anställning som lärare i fritidshemmet ska inte vara ett krav för utbildning inom VAL, Vidareutbildning av lärare

Utredningens förslag: Det behörighetskrav till utbildning inom VAL som kan leda till en behörighetsgivande examen som grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem, som innebär att en sökande ska vara verksam som lärare i fritidshemmet tas bort och ersätts med ett krav på att den sökande ska medverka i undervisningen i fritidshemmet.

Kravet på att en sökande ska ha varit anställd som lärare under sammanlagt åtta år för att kunna gå den kortare utbildningen på 30 högskolepoäng tas bort. I stället ska den sökande inom ramen för en anställning ha medverkat i undervisningen i fritidshemmet under minst åtta år.

4.6 Frågor som behöver lösas på kort och lång sikt

Utredningens bedömning: Grundlärarutbildningen med arbete med inriktning mot fritidshem behöver ses över. Forskning om fritidshemmet bör inkluderas i högre utsträckning inom ramen för befintliga och kommande satsningar på forskning inom utbildningsvetenskap.

4.6.1 Läroplanen i fritidshemmet del 4 behöver förtydligas

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att förtydliga läroplansdel 4, så att uppdelningen av ansvarsfördelningen inom arbetslaget blir tydligare. Förändringen ska syfta till att tydliggöra lärarens samt arbetslagets gemensamma ansvar.

5.7 Det systematiska kvalitetsarbetet i fritidshemmet behöver förstärkas

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att utveckla stödmaterial om systematiskt kvalitetsarbete i fritidshemmet. Skolverket ska i detta arbete ta hänsyn till det uppdrag som skolmyndigheterna gemensamt fått under våren 2020 att utreda och lämna förslag på delmål och indikatorer för uppföljning och analys av skolhuvudmännens verksamhet och resultaten av denna verksamhet.

5.8 Tematisk kvalitetsgranskning

Utredningens förslag: Skolinspektionen ska ges i uppdrag att genomföra en tematisk kvalitetsgranskning av det systematiska kvalitetsarbetet rörande fritidshemmet.

5.9 Utveckling av fritidshemmets verksamhet

Utredningens förslag: Skolverket ska utveckla en insats i samverkan med de regionala utvecklingscentrum (RUC) som finns på de lärosäten som erbjuder lärarutbildning med inriktning mot arbete i fritidshem. Insatsen ska bestå av att huvudmän erbjuds att utse fritidshemssamordnare som får stöd av Skolverket och av RUC. Under en begränsad tid ska också ett statsbidrag utgå till de huvudmän som inrättar en funktion för fritidshemssamordning.

6.1 Kommunernas resursfördelning

Utredningens bedömning: Kommunerna bör i sin resursfördelning till fritidshemmen i högre grad ta hänsyn till de lokala förutsättningarna och behoven, däribland relevanta socioekonomiska faktorer.

6.2.3 Statsbidrag där fritidshemmet skulle kunna omfattas eller omfattas i högre grad än i dag

Kommande statsbidrag för karriärsteg

Utredningens förslag: Statsbidraget för karriärsteg ska omfatta fritidshemmet på ett sådant sätt att huvudmannen kan utse förstelärare i fritidshem.

Statsbidrag för lärarlönelyftet

Utredningens förslag: Begränsningen i hur mycket av statsbidraget för lärarlönelyftet som huvudmannen kan använda till personal i fritidshem tas bort.

Statsbidrag för lärarassistenter

Utredningens förslag: Statsbidraget för lärarassistenter ska omfatta fritidshemmet.

Statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och specialpedagogik

Utredningens förslag: Statsbidraget för personalförstärkning inom elevhälsan och specialpedagogik ska omfatta fritidshemmet i den del som gäller specialpedagogik.

Statsbidrag för specialpedagogik för lärande

Utredningens förslag: Statsbidraget och statsbidraget för specialpedagogik för lärande ska innefatta fritidshemmet.

7.1.2 Skolchef – ny beteckning men ingen ny ansvarsnivå

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att utveckla en kompletterande webbkurs om fritidshemmet med skolchef som målgrupp.

Utredningens bedömning: Utredningen vill lyfta fram vikten av att Skolchefsutbildningen ger kännedom om regleringar och förutsättningar rörande fritidshemmets verksamhet.

7.3 Rektors roll för fritidshemmet är central

Utredningens bedömning: Rektors roll är central för fritidshemmets verksamhet. Rektor måste ges förutsättningar från huvudmannen för att fullgöra sitt uppdrag.

7.3.4 Rektorsprogrammet

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att uppdrag ges till Skolverket att redovisa hur Rektorsprogrammet kan möta behovet av att rektor ska vara insatt i regleringar och förutsättningar rörande fritidshemmets verksamhet och hur Rektorsprogrammet kan uppmärksamma rektors pedagogiska ledarskap av fritidshemmets verksamhet.

7.3.5 Skolverkets webbkurser

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att utforma kompletterande webbkurser om fritidshemmet med målgrupp rektorer.

7.3.6 Fortbildning för rektorer (FFR)

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att utforma en FFR-kurs särskilt inriktad mot fritidshem.

7.4 Bristande tid för planering

Utredningens bedömning: Verksamhetens kvalitet är beroende av att det finns tid för planering och utveckling av verksamheten. Huvudman och rektor måste se till att förutsättningarna finns.

7.5 Samverkan med förskoleklassen och grundskolan

Utredningens bedömning: Samverkan är viktig för helhetssynen på eleven och elevens behov. Förutsättningar måste ges för att samverkan faktiskt ska ske.

8.4.1 Ändamålsenliga lokaler

Utredningens förslag: Huvudmannen ska utöver kravet att se till att elevgrupperna har en

lämplig sammansättning och storlek och att eleverna även i övrigt erbjuds en god miljö också ha ändamålsenliga lokaler.

Skolverket ska ta fram riktlinjer för utformning och funktionalitet av fritidshemmens lokaler.

8.4.2 Riktmärken för gruppstorlekar

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram riktmärken för gruppstorlekar i fritidshemmet.

Utredningens bedömning: Frågan om gruppstorlekar måste ses i ett vidare perspektiv där barngruppens sammansättning, personalens kompetens och personaltäthet ställs i relation till varandra.

8.4.3 Fritidshemmet och arbetsmiljölagstiftningen

Utredningens bedömning: Det bör utredas i särskild ordning om elever i fritidshemmet ska omfattas av tillämpliga regler i arbetsmiljölagen.

9.2.1 Elever bör kunna få extra anpassningar och särskilt stöd enbart inom ramen för undervisningen i fritidshemmet

Utredningens förslag: Om det kan befaras att en elev kan få svårigheter att delta i undervisningen i fritidshemmet ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar.

Utredningens förslag: Om det kan befaras att en elev, trots stöd i form av extra anpassningar ändå har svårigheter att delta i undervisningen i fritidshemmet ska elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utredas.

9.3.1 Elever ska kunna ges plats i fritidshemmet om det behövs för att kunna nå läroplanens kunskapskrav

Utredningens förslag: Elever som behöver stöd för att nå de kunskapskrav som minst ska nås kan erbjudas utbildning i fritidshemmet.

10.3.1 Ökad kunskap och handlingsplan

Utredningens förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att, i dialog med nationella företrädare för förenings-, kultur- och friluftslivet, ta fram en handlingsplan för hur elever i fritidshemmet i ökad utsträckning kan beredas möjligheter att ta del av det närliggande förenings-, kultur och friluftslivet inom ramen för fritidshemmets verksamhet. Handlingsplanen ska innehålla förslag på konkreta åtgärder som de i dialogen ingående aktörerna kan vidta.

10.3.2 Skapa incitament för förenings-, kultur- och friluftslivet att samarbeta med fritidshemmet

Utredningens bedömning: Vid befintliga och framtida satsningar inom skolväsendet relaterat till sektorerna förenings-, kultur – och friluftsliv bör övervägas att explicit innefatta fritidshemmet.

10.3.3 Överbrygga de fysiska avstånden

Utredningens bedömning: Kommuner och regioner bör överväga att erbjuda kostnadsfria transporter till och från fritidshem för att eleverna ska kunna ta del av förenings-, kultur- och friluftslivet.

10.3.4 Tydliggör regelverket kring samverkan med förenings-, kultur- och friluftslivet

Utredningens förslag: Skolverket ges i uppdrag att kartlägga och i ett stödmaterial tydliggöra regelverket vad avser samverkan med förenings-, kultur- eller friluftslivet. Materialet ska även ge konkreta exempel på hur huvudmän och skolor kan samverka med såväl offentliga som privata

aktörer inom förenings-, kultur- och friluftslivet. Stödmaterialet bör också aktivt spridas av myndigheten.

11.6.1 Den pedagogiska omsorgens uppdrag

Utredningens förslag: Den pedagogiska omsorgen ska genom pedagogisk verksamhet stimulera barns utveckling och lärande. Verksamheten ska utformas så att den förbereder barnen för fortsatt lärande. Verksamheten ska i samarbete med hemmen främja barns allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

11.6.2 Kvalitetskraven behöver utökas och förtydligas

Utredningens förslag: I pedagogisk omsorg ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg tillgodoses och att barnens utveckling och lärande främjas och att barnen förbereds för fortsatt lärande. Verksamheten ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med lämplig sammansättning och storlek. En huvudman inom pedagogisk omsorg ska se till att personalen ges möjlighet till kompetensutveckling samt pedagogisk handledning.

11.6.3 Introduktionsutbildning av Skolverket

Utredningens förslag: Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram en introduktionsutbildning till dagbarnvårdare för att på sätt främja kvaliteten och likvärdigheten i verksamheten samt tillgodose kravet på att verksamheten ska förbereda för fortsatt lärande.

11.6.4 Uppföljning och utvärdering

Utredningens förslag: Varje huvudman inom pedagogisk omsorg ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp, utveckla och utvärdera verksamheten. Kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

11.6.5 Konfessionella inslag

Utredningens förslag: Pedagogisk omsorg med kommunal huvudman ska vara icke-konfessionell.

I pedagogisk omsorg med enskild huvudman får konfessionella inslag förekomma endast om de inte strider mot de föreskrifter som gäller för verksamheten.

11.6.6 De nya bestämmelserna ska också gälla pedagogisk omsorg som erbjuds som alternativ till fritidshem

Utredningens förslag: Bestämmelserna avseende pedagogisk omsorg som ges som alternativ till förskola ska också gälla pedagogisk omsorg som ges som alternativ till fritidshem.

11.7 Bidrag till pedagogisk omsorg

Utredningens förslag: En kommun ska efter ansökan godkänna en enskild huvudman att bedriva pedagogisk omsorg om

1. huvudmannen har insikt i och förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten,
2. huvudmannen och den som har ett väsentligt inflytande över verksamheten bedöms som lämplig. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas. Ett godkännande ska avse viss verksamhet på ett bestämt verksamhetsställe.

11.7.2 Registerkontroll

Utredningens förslag: Vid ansökan om att bedriva pedagogisk omsorg i en privatbostad ska även den som är folkbokförd på verksamhetsställets adress lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen om belastningsregister. Om sådant utdrag ur registret inte lämnas, får verksamheten inte godkännas.

11.7.3 Tillsyn

Utredningens förslag: Det ska utövas tillsyn över att kraven på ägare och ledning samt de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda. Förändringar av den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten senast en månad efter förändringen. Verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda.

11.7.4 Avgifter

Utredningens förslag: Kommuner som handlägger ärenden om godkännande av enskilda som huvudmän för pedagogisk omsorg ska få ta ut en avgift för att pröva en ansökan.

11.8 Etableringsstopp

Utredningens förslag: Ett etableringsstopp för pedagogisk omsorg införs. Utredningens kvalitetshöjande förslag ska gälla. För att förhindra att ansökningar görs för att säkra framtida bruk, införs en förordningsändring att en verksamhet ska starta två år från det att verksamheten beviljats rätt till bidrag.

11.8.1 Även verksamheter med kommunal huvudman etableringsstoppas

Utredningens förslag: Inga nya verksamheter i form av pedagogisk omsorg och som erbjuds som alternativ till förskola och fritidshem med kommunal huvudman får startas.

Särskilt yttrande har lämnats av Gudrun Rendling, förbundsjurist, Friskolornas riksförbund.

Remissinstansernas yttrande

Förskolenämndens yttrande

Förskolenämnden ställer sig positiv till flera av utredningens förslag men önskar framföra ett antal synpunkter och kommentarer. Förskolenämnden förordar det förslagspaket som innebär införandet av bestämmelser om höjd kvalitet. Förskolenämnden anser även att det finns skäl att skärpa kvalitetskraven ytterligare utöver vad utredningen föreslagit.

Förskolenämnden förordar alternativ 1.

11.6.1 Förskolenämnden föreslår en reglering av att verksamheten ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Förskolenämnden anser att det ska vara ett krav att hålla ett mer formellt samtal om barnets utveckling liknande det utvecklingssamtal i förskolan. Ansvaret för att barn ska ges det stöd som deras speciella behov kräver, bör regleras så att det ligger på huvudmannen.

11.6.2 Förskolenämnden anser att det behövs skärpta skrivningar om kraven på lokaler, säkerhet och material. Kraven på kompetensutveckling ska skärpas. Nämnden anser att huvudmannen för pedagogisk omsorg ska se till att personalen har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller,

på samma sätt som regleras för förskolan. Även övergång och samverkan med förskoleklass bör regleras på samma sätt som gäller för förskolan.

11.6.5 Förskolenämnden vill belysa att det kan vara svårt att säkerställa frivilligheten för de enskilda barnen att delta i konfessionella inslag, i en verksamhet med ensamarbetande.

11.7 Förskolenämnden anser att den krets som omfattas av en ägar- och ledningsprövning ska preciseras. Det bör regleras att huvudmannen ska visa att den har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Innebörden i formuleringen ett bestämt verksamhetsställe behöver preciseras. Det finns huvudmän som bedriver verksamhet på flera ställen, dessutom behöver frågan om vad som ska gälla om en dagbarnvårdare flyttar preciseras.

11.7.2 Det bör övervägas om samtliga straffmyndiga personer, det vill säga alla över 15 år, folkbokförda på adressen ska omfattas av registerkontroll. Det finns även skäl att överväga om det ska införas en anmälningskyldighet avseende förändringar av boende på adressen.

V anmäler reservation mot beslutet

SD anmäler reservation mot beslutet

M och C lämnar in ett gemensamt särskilt yttrande

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Grundskolenämndens yttrande

Grundskolenämnden ställer sig generellt positiv till utredningens förslag för att stärka kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg. Satsningarna på utbildningar för personal på fritidshem för att öka andelen legitimerade lärare i fritidshemmet, fritidshemmets fördjupade roll i elevhälsoarbetet och det specialpedagogiska arbetet och den utökade möjligheten till fler statligt finansierade karriärtjänster, är några av dem områden som grundskolenämnden särskilt vill lyfta fram som positiva för att utveckla fritidshemmets kvalitet och likvärdighet.

Grundskolenämnden har även lämnat synpunkter på förändringarna gällande den pedagogisk omsorgen men vill notera att den största delen av pedagogisk omsorg innefattar barn i förskoleåldern vilket ligger utanför grundskolenämndens ansvarsområden. Alternativet som utredningen förordar gällande ökade kvalitet och likvärdighet i pedagogisk omsorg med ett etableringsstopp anser grundskolenämnden vara positivt.

V anmäler särskilt yttrande.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogat i ärendet.

Stadskontorets bedömning

Med beaktande av inkomna yttrande gör stadskontoret följande bedömning.

Stadskontoret anser generellt att utredningens förslag för att stärka kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg i grunden är positiva. Ur ett barnrättsperspektiv är det extra viktigt att kommunen tillämpar möjligheten att stänga verksamheter som inte håller tillräcklig kvalitet.

Vissa av förslagen kräver ett resurstillskott både vad gäller ekonomiska och personella resurser. Även tillgången till lämpliga lokaler samt pedagogiskt material som stimulerar lek och inläring kan innebära att det finns behov av resurstillskott.

Utredningen konstaterar att det finns stora utbildnings- och fortbildningsbehov inom såväl fritidshem som pedagogisk omsorg, vilket kräver ökade ekonomiska resurser för att kunna genomföras. Ett annat stort problem för att kunna öka kompetensen hos medarbetare och chefer, är bristen på tillgång till utbildad personal. Det gör det svårt att genomföra utbildning och fortbildning, då det inte finns vikarier att tillgå i tillräcklig utsträckning för att säkerställa en god kvalitet i verksamheten.

Ytterligare en fråga kopplat till utbildning och fortbildning som bör beaktas är hur huvudmannens ansvar för de som av olika orsaker inte vill eller kan genomgå utbildning och fortbildning ska fullgöras. Möjlighet till distansutbildning kan vara ett sätt att möjliggöra för fler att delta.

I betänkandet konstateras under punkt 12.2.3 *Kostnader för kommuner*, att de föreslagna lagändringarna och lagförslagen kommer att ha en direkt påverkan för kommunerna. Under punkt 12.2.10 *Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen* konstateras att förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen.

För att de förslag i utredningen som innebär ökade kostnader och/eller påverkar den kommunala självstyrelsen ska kunna genomföras, bör frågan om statlig finansiering prövas enligt finansieringsprincipen. Likaså bör statsbidragens utformning ses över för att kunna genomföra ett antal av utredningens förslag. Statliga bidrag utan för många begränsningar underlättar kommunernas möjligheter att använda dem utifrån varje kommuns specifika behov och förutsättningar.

Exempel på sådana förslag finns bland annat under punkterna 3.6, 4.3 och 6.2.

Andra utredningar som bör beaktas

Förslagen i En mer likvärdig skola – minskad skolegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) kopplade till slutsatser från huvudmannens behovsanalyser i det systematiska kvalitetsarbetet bör beaktas.

Även förslagen i den kommande utredningen om Fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska (U 2019:01), som ska presenteras 27 november 2020, bör beaktas vid behandlingen av föreliggande utrednings bedömningar och förslag.

Kommentarer om vissa förslag

Förslagen föreslås träda i kraft 2023. Ett exakt datum förutsätts finnas i en eventuellt kommande proposition.

11.6.1 Det bör vara ett krav att hålla ett mer formellt samtal om barnets utveckling liknande det utvecklingssamtal i förskolan. Ansvaret för att barn ska ges det stöd som deras speciella behov kräver, bör regleras så att det ligger på huvudmannen.

11.6.2 Det är önskvärt med skärpta skrivningar om kraven på lokaler, säkerhet och material.

Kraven på kompetensutveckling ska skärps. Huvudmannens ansvar för att personalen har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller, bör regleras på samma sätt som för förskolan. Detsamma gäller även övergång och samverkan med förskoleklass.

11.6.5 Det kan vara svårt att säkerställa frivilligheten för de enskilda barnen att delta i konfessionella inslag, i en verksamhet med ensamarbetande, vilket kan behöva beaktas vid tillsyn.

11.7 Kretsen som omfattas av en ägar- och ledningsprövning bör preciseras. Det bör regleras att huvudmannen ska visa att den har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Innebörden i formuleringen *ett bestämt verksamhetsställe* behöver preciseras. Vad gäller för huvudmän som bedriver verksamhet på flera ställen, och vad ska gälla om en dagbarnvårdare flyttar preciseras.

11.7.2 Begreppet *vuxna* bör förtydligas så att det omfattar samtliga straffmyndiga personer, det vill säga alla över 15 år. Begreppet *folkbokförda* kan med fördel ändras till *personer som stadigvarande befinner sig i bostaden*, som kan ge en bättre kontroll av vem som befinner sig i barnens vardag. Det finns även skäl att överväga om det ska införas en anmälningsskyldighet avseende förändringar av boende på adressen.

11.8 Stadskontoret ställer sig inte bakom förslaget om etableringsstopp utan förordar alternativ 1. Ur ett barnrättsperspektiv är det då av stor vikt att förslaget i 11.7.3 om att verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda, verkligen genomförs, samt att kommunerna använder möjligheten att återkalla tillstånd.

Stadskontorets förslag

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslås godkänna förslag till yttrande och skicka det till Utbildningsdepartementet.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Daniel Olsson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör